

Hogebeintum

De terp van Hogebeintum, in het noorden van Friesland gelegen ten oosten van Ferwerd, behoort tot de zogeheten radiaal verkavelde terpen. De boerderijen en de huizen staan bij dit type terp straalsgewijs gegroepeerd naar het centrum van de terp. De grenzen van de percelen strekken zich in het verlengde daarvan stervormig in het aangrenzende gebied uit. De terp waarop het dorp zich bevindt, is met haar 8,80 meter de hoogste van Nederland en ligt op een langgerekte kwelder-rug langs het uiteinde van de voormalige Middellzee. Oorspronkelijk was de terp zo'n tien hectare groot en is vanaf de zesde eeuw voor Chr. onafgebroken bewoond geweest. Het terpen- en wierdengebied behoort dan ook tot de oudste cultuurhistorische landschappen van Europa.

De hervormde kerk dateert uit de twaalfde eeuw. Het schip van de kerk is het oudste deel en is opgetrokken uit grijze tufsteen, een natuursteen die afkomstig is uit de Eifel; in een latere periode is het schip vergroot met een uitbreiding in rode baksteen. De toren met zadeldak dateert uit 1717. Het interieur van de kerk wordt geheel beheerst door de rouwborden voor de bewoners van de nabijgelegen Harstastate. Op de foto, die in westelijke richting is genomen, is de ringweg duidelijk zichtbaar.

Het merendeel van de grafstenen op het kleine kerkhof dateert uit de negentiende eeuw.

Tussen 1870 en 1905 is deze terp afgegraven, zoals de meeste van de terpen en wierden in het Fries-Groningse kleigebied. Bij de afgraving heeft men de kerkenpaden laten bestaan. De vruchtbare aarde werd gebruikt voor de bemesting van de arme onvruchtbare zandgronden en leverde in die tijd veel geld op. Tijdens het afgraven van de terp stuitte men op een groot aantal vondsten die bestaan uit urnen, potten, ijzeren mesjes, benen kammen, (gouden) mantelspelden en andere sieraden. De opgravingen in 1904 en 1905 kregen zoveel publiciteit dat het op de terp, volgens berichten uit die tijd, 'zwart van de fietsers zag'. De terpvondsten van Hogebeintum bevinden zich in het Fries Museum in Leeuwarden.

Verleden jaar is aan de noordoostzijde van de terp een reconstructie gemaakt van de terpaafgraving. Deze reconstructie, de vier witte schijven op de foto, toont de bezoeker hoe de terpen destijds werden afgegraven.

Zoals bij vele terpdorpen is de afgraving ook bij Hogebeintum niet zonder gevolgen gebleven. Omdat er te veel terpaarde is verdwenen nabij de kerk en het kerkhof, is de kerkhofrand verzakt en zijn grote scheuren in het gebouw ontstaan. In 1988 gleed een deel van de terpwand over een afstand van tien meter naar beneden. Deze verzakking had als gunstig effect dat de noodzaak van algehele versterking van het terplichaam werd ingezien. De 1,2 miljoen gulden die nodig was voor de herstelwerkzaamheden, werd toen bijeengebracht door rijk, provincie, gemeente en particulieren.

In het dorp bevindt zich een bezoekerscentrum dat veel informatie over Hogebeintum en omgeving geeft.

Jan Abrahamse

